

A portrait of Zrinka Marušić, a woman with short blonde hair and red-rimmed glasses, wearing a black top and a necklace with a silver pendant. The background is a blue abstract pattern.

*Stručna savjetnica
Instituta za turizam
za Navigare govori o
rezultatima istraživanja
nautičke potrošnje TOMAS
prikupljenima izravno od
nautičara koje je prvi put
obuhvatilo i putnike na
domaćim brodovima za
kružna putovanja*

Zrinka Marušić

intervju

'Nautičari troše 255 eura dnevno, a 60 posto njih iznajmljuje brodove u RH'

Rezultati istraživanja „Stavovi i potrošnja nautičara u Hrvatskoj“, provedenog u ljeto i jesen 2022. godine te predstavljenog koncem proteklog lipnja, donijeli su vrlo zanimljive spoznaje, i to ne samo onima koji se bave nautičkim turizmom ili čarterom. Brojnost i kompleksnost prikazanih podataka predstavljenih u istraživanju Instituta za turizam tako su u žižu interesa javnosti doveli Zrinku Marušić, stručnu savjetnicu u Institutu. Zrinka Marušić je diplomirala matematiku na PMF-u u Zagrebu, a diplomu diplomskog specijalističkog studija statističkih metoda za ekonomske analize i prognoze stekla je na Ekonomskom fakultetu u Zagrebu. Zrinka Marušić ima ključnu ulogu u postavljanju metodologije istraživačkih

projekata Instituta, a od 2007. godine voditeljica je tima Instituta za turizam zaduženog za provedbu skupa nacionalnih longitudinalnih istraživanja turističke potrošnje i potražnje, pod nazivom TOMAS.

NAVIGARE: Kako je Institut za turizam učinio longitudinalna istraživanja turističke potrošnje i potražnje Tomas svojim brandom i zaštitnim znakom?

Nacionalno longitudinalno istraživanje potražnje i potrošnje turista u Hrvatskoj pod nazivom TOMAS pokrenula je kolegica dr. sc. Sanda Čorak davne 1987. godine. Budući da su od tada istraživanja provedena svake dvije do tri godine, a njihovi rezultati uspješno bili primljeni od struke i u javnosti jer su ukazivali na relevantna stanja i specifične turističke trendove, TOMAS je

TEKST Željko Rogošić

FOTO Saša Zinaja/
Nfoto

broju novih i porijeklu najvjernijih čarteraša, odakle najviše dolaze?

Iznadprosječan udio „novih“ čarteraša, onih koji su u 2022. godini prvi put bili u Hrvatskoj, među čarterašima je iz nordijskih zemalja, njih čak 54 posto. Iz SAD-a ih je 39 posto, iz Nizozemske 39 posto, među Britancima ih je 38 posto. Iznadprosječan udio najvjernijih čarteraša je među Slovencima, Talijanima, nautičarima iz SAD-a, Austrijancima i Nijemcima. S druge strane, najviše najvjernijih „vlasnika“ je među Slovencima, Nijemcima, Austrijancima i Talijanima. Iz navedenih zemalja najčešće dolaze vlasnici plovila sa stalnim vezom u našim marinama.

NAVIGARE: Kakva su iskustva čarteraške plovidbe u unajmljenim plovilima i koje su dominantne vrste rezervacija plovila?

U definiranju sadržaja istraživanja često surađujemo s predstavnicima čartera, marina i drugim dionicima našeg nautičkog turizma. Tako smo u 2022. godini proširili sadržaj istraživanja s nekoliko pitanja baš specifičnih za čarter potražnju. Nešto više od trećine svih nautičara u čarteru, njih 35 posto, prvi put je plovilo u unajmljenom plovilu. Dvije trećine čarteraša (66 posto) rezerviralo je plovilo putem online bookinga, bilo preko čarter kompanije/agenta ili online booking platforme.

NAVIGARE: Koji su glavni razlozi odabira Hrvatske kao odredišta/destinacije plovidbe? Je li redosljed prvih sedam razloga očekivan i je li bio ustaljen i prošlih godina? Kakva je situacija kad se grupiraju tri glavna razloga?

U 2022. godini prvi put smo čarterašima postavili pitanje razloga odabira Hrvatske kao odredišta plovidbe. Za trećinu čarteraša glavni razlog odabira Hrvatske kao odredišta plovidbe jesu prirodna obilježja akvatorija. Potom slijedi osjećaj sigurnosti koji navodi 30 posto nautičara, pri čemu je za 16 posto njih glavni razlog sigurnost u zemlji, a za 13 posto - sigurnost plovidbe u hrvatskom Jadranu. Kvaliteta čarter plovila, ekološka očuvanost akvatorija i povoljna cijena čarter plovila, glavni su razlog odabira Hrvatske za šest do sedam posto nautičara. Povoljna cijena čarter plovila je na šestom mjestu, a to je glavni razlog plovidbe u Hrvatskoj za 5,7 posto čarteraša.

NAVIGARE: Koji su osnovni izvori informiranja na koje se oslanjaju čarteraši i postoji li tu kontinuitet ili ima promjena?

Glavni izvori informacija nautičarima su prethodno iskustvo, za njih 49 posto, i različite mrežne stranice odnosno internet za njih 47 posto. Potom slijede preporuke rodbine i prijatelja, za njih 38 posto. Nautičari u čarteru u većoj su se mjeri oslanjali na internetske izvore (59 posto prema 28 posto), preporuke turističke agencije (26 posto prema 12 posto) te turističke, nautičke i druge sajmove (13 posto prema 8 posto). Stalni porast korištenja druge interneta bilježi se neprestano od 2004. godine, kada je to bio glavni izvor informacija za 38 posto nautičara. Ponovni porast oslanjanja na prethodno iskustvo, uz daljnji rast interneta kao izvora informiranja, izravna je posljedica porasta udjela „lojalnih“ nautičara - onih koji su već plovili Jadranom.

NAVIGARE: Navedite nam nekoliko upečatljivih podataka vezanih za duljinu plovidbe i noćenja te za ocjenu cjelovitog iskustva plovidbe u Hrvatskoj u odnosu na očekivanja.

Na plovilima je u prosjeku bilo šest osoba, uključujući skipera ili unajmljenu posadu. Na plovilima u čarteru je u prosjeku šest, na ostalim plovilima pet osoba. Unajmljenog skipera ili posadu imalo je 57 posto čarteraša i 19 posto onih na ostalim plovilima. Najčešće se plovilo s članovima obitelji (47 posto) ili

Više od tri četvrtine nautičara, njih 78 posto, dolazi iz kućanstava s mjesečnim primanjima većim od 3500 eura, a njih 48 posto ima fakultetsko obrazovanje

samo s partnerom (33 posto). U skladu s porastom duljine plovila povećava se i broj osoba na plovilima, s prosječno pet osoba u 2017. godini na prosječno šest osoba u 2022. godini. U 2022. godini nautičari su na plovidbi u prosjeku ostvarili 8 noćenja, na čarter plovilima prosječno 7 noćenja i prosječno 9,5 noćenja na ostalim plovilima. Četiri noćenja u prosjeku je ostvareno u marinama, a ostala u mjesnim lučicama ili na bovi/ sidrištu. I dalje se nastavlja trend smanjivanja prosječne duljine boravka nautičara, zamijećen još 2017. godine, kada je duljina boravka u odnosu na 2012. godinu smanjena za dva noćenja.

NAVIGARE: Što se može reći o aktivnostima nautičara na destinacijama?

Iako kraće borave na plovidbi, nautičari su vrlo aktivni gosti na destinacijama koje posjećuju. Gotovo svi odlaze u restorane i u kupnju, a slastičarnice i kafiće posjećuje njih 69 posto. Svaki drugi nautičar odlazi u šetnje u prirodi, nešto manje ih posjećuje lokalne zabave, razgledava znamenitosti, bavi se ronjenjem ili ribolovom, ili odlazi na ples ili u disko. Nešto manje od trećine obilazi tematske ceste ili posjećuje nacionalne parkove ili druga zaštićena prirodna područja.

NAVIGARE: Što se treba izdvojiti kad su u pitanju ocjene elemenata ponude u Hrvatskoj u odnosu na konkurentske zemlje Italiju, Grčku, Sloveniju i Španjolsku?

Nautičari koji su plovili i u drugim zemljama uspoređivali su nautičku ponudu Hrvatske i konkurentske nautičke destinacije. U usporedbi s drugim zemljama, u Hrvatskoj su naročito bolje ocijenjeni: čistoća mora, očuvanost okoliša, atmosfera/ugodaj i socijalni momenti, posebno osjećaj sigurnosti u zemlji i gostoljubivost. Boljim od navedene konkurencije ocijenjena je i „vrijednost za novac“ nautičke ponude, ponuda vezova, opremljenost marina te ugostiteljska ponuda. Važno je napomenuti da je Hrvatska u 2022. godini popravila svoju konkurentsku poziciju u gotovo svim elementima ponude i u odnosu na sve navedene konkurente. To upućuje na brži rast kvalitete ponude u Hrvatskoj u odnosu na konkurente. Ali razlog dijelom može biti i u povećanom udjelu „lojalnih“ nautičara u 2022. godini te povećanoj razini naklonjenosti destinaciji u kojoj se boravi u prvoj post-pandemijskoj godini.

NAVIGARE: Jesu li prosječni dnevni izdaci dosegli maksimum i što pokazuju prosječni dnevni izdaci po skupinama „najboljih“?

Prosječni dnevni izdaci čarteraša u 2022. godini iznosili su 255 eura po osobi i noćenju. Najveću prosječnu dnevnu potrošnju među čarterašima imali su oni iz nordijskih zemalja (298 eura), Velike Britanije (296 eura), Italije (280 eura) i Francuske (274 eura). Prosječni dnevni izdaci nautičara u čarteru povećani su u 2022. godini, nominalno, 39 posto u odnosu na 2017. godinu. Izdaci za najam plovila po osobi i danu u hrvatskom čarteru ostali su na istoj razini kao 2017. godine, dijelom kao posljedica najma većih plovila i većeg broja osoba na plovilu.

Više od polovice, čak 59 posto inozemnih nautičara već je više od tri puta plovilo Jadranom, ukazujući na veliki udio lojalne nautičke potražnje, kaže Zrinka Marušić, stručna savjetnica u Institutu za turizam

postao zaštitni znak Instituta za turizam, koji je osnovan 1959. godine. Naš Institut je jedini javni institut u Hrvatskoj specijaliziran za istraživanja i savjetovanja u turizmu i jedna od najstarijih institucija u Europi koje se time bave, Institut je pridruženi član Svjetske turističke organizacije (UNWTO) od 2007. godine i izdavač je drugog po starosti znanstvenog časopisa o turizmu u svijetu „Tourism“. Istraživanje TOMAS Nautika, o kojem razgovaramo, 2022. godine provedeno je šesti put (2001., 2004., 2007., 2012., 2017. i 2022.), a njegovi rezultati predstavljeni su 21. lipnja ove godine, drugog dana inauguracijske konferencije predsjedanja Hrvatske Strategijom EU-a za jadransku i jonsku regiju EUSAIR, u okviru konferencije „Održivi nautički turizam“.

NAVIGARE: Što je bio povod sustavnom istraživanju TOMAS Nautika? Tko je uz vas autor istraživanja?

Ako želimo pratiti razvoj svog nautičkog turizma, njegovu održivost, utjecaj na gospodarstvo, okoliš i društvenu zajednicu, ako želimo upravljati razvojem i unaprijediti proizvod nautičkog turizma, za sve to nam trebaju informacije i pokazatelji. I upravo zato Institut za turizam, uz potporu Ministarstva turizma i sporta i Hrvatske turističke zajednice, već dugi niz godina provodi istraživanja nautičke potrošnje prikupljanjem podataka izravno od gostiju - nautičara. U 2022. godini istraživanje je bilo usmjereno na nautičare-jahtaše, ali je prvi put obuhvatilo i putnike na domaćim brodovima za kružna putovanja. Populaciju ispitanika činili su svi nautičari - jahtaši koji su od lipnja do listopada 2022. godine ostvarili barem jedno noćenje u nekoj od hrvatskih marina ili luka otvorenih za javni promet. Podatke smo od nautičara - jahtaša prikupljali u 32 marine, od kojih je 15 u sastavu ACI-ja, i 9 luka raspoređenih duž cijele obale i na otocima. Podaci su se prikupljali metodom osobnog intervjua uz podršku računala. Veličina uzorka bila je 2508 ispitanika - nautičara iz 14 država.

Podatke smo od 2508 nautičara - jahtaša iz 14 država prikupljali u 32 marine. Najviše među čarterašima troše oni iz nordijskih zemalja, Velike Britanije i Italije

Istraživanjem smo pratili brojna obilježja nautičara, od sociodemografskog profila do aktivnosti kojima se bave i zadovoljstva brojnim elementima naše turističke ponude. U timu TOMAS je veći broj istraživača, ali istakla bih trojicu kolega: dr. sc. Sinišu Horaka, dr. sc. Ivana Severa i dr. sc. Ivu Beroša.

NAVIGARE: Koje su značajke strukture jahting potraživanja prema vlasništvu plovila i vrsti najma? Kako izgleda sociodemografski profil nautičara?

Ako pogledamo ukupan broj jahti i brodice na našem moru i ukupan broj nautičara na tim plovilima, možemo reći da je najviše onih koji su na plovilima unajmljenim u Hrvatskoj, oko 60 posto. To je hrvatski čarter ili samo čarter. Potom slijede oni nautičari koji plove na vlastitim plovilima ili plovilima prijatelja, rođaka. Najmanje je onih koji unajme plovilo u nekoj drugoj državi, a dijelom plove po Jadranu, oko tri posto. Nautičar u prosjeku ima 44 godine. Čarteraši su u prosjeku nešto mlađi (42 godine), a ostali nautičari nešto stariji (48 godina). Najviše nautičara, čak 61 posto, u dobi je od 30 do 49 godina. Nešto manje od polovice svih nautičara (48 posto) ima fakultetsko obrazovanje, podjednako u obje skupine nautičara. Jedno od obilježja koja nautičara razlikuju od drugih turista, posebno onih smještenih u stacionarnim objektima na kopnu, jesu primanja njihovih kućanstava, odnosno, njihova kupovna moć. Više od tri četvrtine nautičara (78 posto) dolazi iz kućanstava s mjesečnim primanjima većim od 3500 eura. Za usporedbu, među turistima u stacionarnim objektima je 45 posto onih s mjesečnim primanjima kućanstva većim od 3500 eura. Analiza trenda od 2012. godine pokazuje da udio nautičara s mjesečnim primanjima kućanstva većim od 3500 eura stalno raste: u 2012. bio je 49 posto, u 2017. godini bio je 56 posto, a u 2022. godini je visokih 78 posto.

NAVIGARE: Koja je učestalost dolazaka u Hrvatsku i na što nas upućuju podaci vezani za broj dolazaka (od prvog do sedmog mjeseca) na plovidbu Jadranom?

Jedna od važnih informacija, kako za promociju tako i za upravljanje tim proizvodom, jest koliko određeni turistički proizvod ima lojalnu potražnju ili koliko privlači nove segmente potraživanja. Upravo to u svom istraživanju TOMAS Nautika mjerimo pitanjem koliko su puta do sada nautičari plovili u Hrvatskoj. U 2022. godini 23 posto inozemnih nautičara prvi put je plovilo u Hrvatskoj, 18 posto ih je u svojstvu nautičara došlo u Hrvatsku drugi put. Više od polovice, čak 59 posto, inozemnih nautičara već je više od tri puta plovilo Jadranom, ukazujući na veliki udio lojalne nautičke potražnje. Pritom se naročito izdvajaju inozemni nautičari koji nisu u čarteru, jer čak 58 posto njih je već plovilo u Hrvatskoj sedam i više puta. Među njima je veliki udio onih sa stalnim vezom u Hrvatskoj. Nakon izrazitog povećanja udjela inozemnih nautičara u prvom posjetu Hrvatskoj u 2017. godini, u odnosu na 2012. godinu, u 2022. godini smanjen je udio „novih“ nautičara, s 32 posto u 2017. godini na 23 posto u 2022. godini. Kod čarteraša je udio onih koji su po prvi put plovili hrvatskim morem, smanjen s 40 posto u 2017. godini na 33 posto u 2022. godini. Smanjenje udjela „novih“ gostiju i rast udjela lojalnih gostiju u post-pandemijskoj 2022. godini, vjerojatno je dijelom posljedica promjena u preferencijama turista izazvanih pandemijom covid-19, nakon koje je općenito porastao udio onih koji za putovanje odabiru poznate destinacije, odnosno, odredišta ili rute na kojima su već bili.

NAVIGARE: Recite nam nešto o zanimljivim podacima o